

**ELŐTERJESZTÉS a Kormány részére
a támogatott döntéshozatalról és az új Polgári Törvénykönyv hatálybalépésével összefüggő
egyeb törvények módosításáról**

A Fogyatékkal élő személyek jogairól szóló ENSZ Egyezmény megkívánja a részes államoktól:

12. cikk

A törvény előtti egyenlőség

1. A részes államok újlag megerősítik, hogy a fogyatékkal élő személyeknek joguk van ahhoz, hogy a törvény előtt mindenhol személyként ismerjék el őket.
2. **A részes államok elismerik, hogy a fogyatékkal élő személyeket az élet minden területén másokkal azonos alapon megilleti a jog-, illetőleg cselekvőképesség.**
3. A részes államok meghozzák a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a fogyatékkal élő személyek cselekvőképességének gyakorlásához esetlegesen szükséges segítség hozzáférhetővé váljon.
4. A részes államok biztosítják, hogy a cselekvőképesség gyakorlására vonatkozó valamennyi intézkedés, a nemzetközi emberi joggal összhangban, megfelelő és hatékony biztosítékokat tartalmaz a visszaélések megelőzésére. Az ilyen biztosítékok garantálják, hogy a cselekvőképesség gyakorlására vonatkozó intézkedések tiszteletben tartják a személy jogait, akaratát és választásait, összeférhetetlenségtől és indokolatlan befolyástól mentesek, arányosak és a személy körülményeire szabottak, a lehető legrövidebb időre vonatkoznak, továbbá hogy a hatáskörrel rendelkező, független és pártatlan hatóság vagy igazságügyi szerv rendszeresen felülvizsgálja azokat. A biztosítékok azzal arányosak, amilyen mértékben az adott intézkedések érintik a személy jogait és érdekeit.
5. E cikk rendelkezéseire figyelemmel a részes államok minden megfelelő és hatékony intézkedést megtesznek a fogyatékkal élő személyek egyenlő jogának biztosítására a tulajdonhoz való joghoz és az örökléshez való joghoz, saját pénzügyeik ellenőrzéséhez, továbbá bankkölcsönhöz, jelzáloghoz és más pénzügyi hitelhez való egyenlő hozzáféréshez, illetve biztosítják, hogy a fogyatékkal élő személyeket önkényesen ne foszthassák meg vagyontól.

A Fogyatékkal élő személyek jogairól szóló ENSZ Egyezmény Magyarország Alaptörvénye értelmében a magyar jogrendszer részévé vált.

Az új Ptk. értelmében azok a fogyatékkal élő személyek, akik cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság alatt állnak az ENSZ Egyezmény céljával ellentétben, nem gyakorolhatják emberi jogait és alapvető szabadságaikat.

Az Előterjesztés - Vezetői Összefoglaló, 1. előterjesztés célja:

„A támogatott döntéshozatal új jogintézményként való bevezetése érdekében önálló törvény megalkotása szükséges, melynek célja a cselekvőképesség korlátozása nélkül az ítélőképességben korlátozott személy számára döntési segítség biztosítása.”

Ennek értelmében, a 2013. évi ... törvény a támogatott döntéshozatalról tervezet hatálya, a cselekvőképes, segítségre szoruló nagykorú személyekre terjed ki:

1. §

E törvény alkalmazásában

3. támogatott személy: az egyes ügyei intézésében, döntései meghozatalában belátási képességének kisebb mértékű csökkenése miatt segítségre szoruló nagykorú személy,

A Pszichiátriai Érdekvédelmi Fórum álláspontja szerint az új Ptk. alapján a cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság és a helyettes döntéshozatal korlátozza a fogyatékossgal élő személyek személyiségi jogait és az emberi méltósághoz való jogot. A teljesen korlátozó gondnokság ellentétes a fent idézett ENSZ Egyezmény 12. cikk (2) bekezdésével: **A részes államok elismerik, hogy a fogyatékossgal élő személyeket az élet minden területén másokkal azonos alapon megilleti a jog-, illetőleg cselekvőképesség.**

Az új jogintézmény, a támogatott döntéshozatal bevezetésével a cselekvőképességében teljesen korlátozott személy önállóan továbbra sem tehet érvényes jognyilatkozatot, a legszemélyesebb döntések megtételéből ki van zárva, ezen jogfosztás hazánkban több mint 31.000 kizáró gondnokság alatt álló személyt érint.

A Pszichiátriai Érdekvédelmi Fórum álláspontja, hogy az új Ptk. ismerje el a pszichoszociális fogyatékossgal élő, jelenleg kizáró gondnokság alatt álló személyek cselekvőképességét, ezzel összhangban szüntesse meg a teljesen korlátozó gondnokság jogintézményét. A támogatott döntéshozatal jogintézményét ügycsoportokra nevesítve alkalmazza a törvénytervezet a korlátozó gondnokság alatt állókra és a döntései meghozatalában belátási képességének kisebb mértékű csökkenése miatt segítségre szoruló nagykorú személyekre. Magyarország ily módon tegyen eleget az általa vállalt nemzetközi emberi jogi kötelezettségeinek.

I.)
Jogalkotói terv: a támogatót és a hivatásos támogatót is a gyámhatóság rendeli ki

Jobb lenne, ha **csak jóvá hagyná** a támogató személyét, tehát a döntése **deklaratív** lenne és *ez hangsúlyozottan szerepelne a jogszabályban*. Lényegében az a jogalkotói szándék is, hogy egy olyan személy lehessen a támogató, akiben a támogatandó személy megbízik, ismeri őt, tehát ez elsősorban az ő döntése, annál is inkább, hogy a cselekvőképességét nem is érinti, tehát van olyan mentális állapotban, hogy jó döntést hozhasson a támogató személyével kapcsolatban.

Ha pedig nincsen a környezetében ilyen alkalmas, „bizalmi személy”, akkor a gyámhatóság *ajánlja* hivatásos támogatókat, akik közül szintén a támogatandó saját döntése alapján kerül ki a támogató. Valószínűleg ilyesmi lehet a jogalkotói szándék, mert a teljes szöveg ezt sugallja, de fontos, hogy a leendő jogszabály ezeket a kitételeket *explicit* módon tartalmazza, hogy ne lehessen később „csúsztatni”.

II.)
Jogalkotói terv: a támogatót határozatlan időre lehetne kirendelni (felülvizsgálat 5 évente)

Ez túlságosan hasonlít a jelenlegi gondnoki rendszerre. Éppen az lenne a jó, ha tényleg kevés kötöttséggel, inkább csak **eseti jelleggel** lehetne igénybe venni ilyen segítséget, *és ne az legyen, hogy aztán később a támogató a támogatott „nyakán marad”*.

III.)
Jogalkotói terv: jogi személy, mint támogató

Ez azt jelentené, hogy újabb szervezetek alakulnának ilyen profillal vagy meglévők vennék fel ezt a tevékenységet? (Mert a gyámhatóság is jogi személy és aki ténylegesen nyújtja a támogatást, az természetes személy...) Ennek tisztázása szükséges.

IV.)
Jogalkotói terv: egy hivatasos tamogato legfeljebb 30, ill. 45 személyt tamogathat egyszerre

Képtelenség, hogy egy gondnok 15 főnél többet támogasson, mert ez melegágya a jelenlegi napi szintű rossz minőségű munkának és a nem ritka visszaéléseknek, utóbbi esetre a törvény feltétlenül tartalmazza büntetőjogi szankciót, amely azokat a gondnokokat, akik quasi visszaélési céllal (elsősorban vagyoni) választják ezt a tevékenységet, kellően elrettentik. Jelenleg erre csak polgári szabályok vonatkoznak, amelyek nem kellő súlyúak és nem alkalmasak visszatartásra, pl. a BTK-ban jelenleg is súlyosító körülmény a nemi erkölcs elleni cselekményeknél, ha a sértett az elkövető felügyelete, gondozása alatt áll.

Nem látható be, hogy miért is kéne a támogatói feladatkör ellátásához külön képzés, mikor elvileg olyan ügyekről van szó, amelyeket egy legalább átlagosan rátermett ember saját meglévő tudása alapján is el tud intézni, tanácsot tud adni ügyekkel kapcsolatban.

Megjegyzések az új Ptk. támogatott döntéshozatali és gondnoksági részéhez:

- a gondnokolt döntéseinek korlátozása sokkal inkább egyénre szabott legyen az ítéletben (egyéni életkörülményekhez szabott)
- nem legyenek példák ügycsoportokra, hogy a korlátozott cselekvőképességű gondnokoltat például miben kell korlátozni, teljesen egyediek legyenek
- fogalmi változás kell: „pszichés állapot, szellemi fogyatkozás, szenvedélybetegség” helyett: „mentális zavar”
- a gondnokság alá helyezésnél új feltétel, hogy az érintett „egyéni körülményeinek, családi, társadalmi kapcsolatainak vizsgálata is nélkülözhetetlen, tehát önmagában a belátási képesség csökkenése nem elegendő indok a gondnokság alá helyezéshez
- megvizsgálja a bíróság, hogy az érintett családja, környezete képes-e segítséget nyújtani az érintettnek, nem csak azt, hogy ő maga képes-e ügyei önálló vitelére
- indokolni kell minden egyes, a korlátozásban megjelölt ügycsoportot
- garanciális elv: gondnokság helyett a támogatott döntéshozatal intézményének alkalmazása élvez prioritást minden olyan esetben, amikor ez lehetséges
- a cselekvőképességet kizáró gondnokság intézménye ugyan megmarad – és ezzel szembemegy a magyar szabályozás az ENSZ-egyezménnyel – de csak „legszükségesebb esetben”, sokkal szigorúbb feltételek mellett lehet alkalmazni: akkor, ha az érintett személy a gondnokával együtt sem képes jognyilatkozat tételére, és feltétlenül szükséges, hogy helyette valaki eljárjon (elnevezése változik: „teljesen korlátozó gondnokság” lesz, mert ez a jogalkotó szerint kevésbé hangzik rosszul) **teljesen korlátozó gondnokság Szövetségünk álláspontja szerint kizárt és elfogadhatatlan.**
- a felülvizsgálatot semmikor sem lehet kizárni
- a gondnokság megállapításához nem elég pusztán az elmeorvos-szakértő véleménye, hanem egyúttal jogász mérlegelés tárgya is kell legyen, teljes körű bizonyítás alapján.

E jogintézmény bevezetése segíthet a gondnokság alá nem került, de mégis belátási képességükben kisebb mértékben csökkent személyek hivatalos ügyeik intézésénél, de akár támogatást nyújthat személyes kérdéseknél. Szükség van erre az átmenetre, ahol az ebbe a körbe tartozók a törvényben leírtak alapján is segítséget kapjanak a támogató által.

Ahhoz, hogy a támogatott személy teljes mértékben megbízzon támogatójában és bevonja őt életébe, hivatásos támogató esetében, hivatalos előzetes személyes beszélgetéseket javasolunk, ezután kerülhetne sor a hivatalos támogatói feladatok elvégzésére, ezzel talán elkerülhetőbbek az idő közbeni nézeteltérések, sikeresebb lenne az együttműködés.

Ezzel a lehetőséggel nem szükségszerű egy rossz élethelyzetbe került személyt máris gondnokság alá helyezni. Van egy megoldás, amely a támogatott személy számára sokkal elfogadhatóbb és személyesebb lehetőség, és nem utolsó sorban a támogatott személy számára nem csak egy "szükséges rossz".

A gondnokok túlterheltsége miatt nem javasoljuk, hogy olyan támogató feladatokat is ellássanak, amelyeket bárki (márpedig bárki alkalmas) elláthat. Itt nem valami ördögös feladatról van szó, amely különleges felkészülést igényel, hanem emberségről, empátiáról, stb.

Nem támogatjuk, hogy csak a hivatásos gondnokok lehessenek ilyen döntéshozók, sőt ellenezzük. Ha nem látható a különbség a kettő között, azonnal elkezdene intézkedni az ellátott nélkül, ami szükségtelen és káros.

A gyámhatóság feladata is lehetne egy ilyen döntéshozó felkutatása, aki az ellátott közvetlen környezetében van és alkalmas.

Az átlag ember is intézi az ügyeit és tudja, hova kell fordulni segítségért, ez véstesen azonosnak látszik a jelenlegi gondnoksági eljárással.

Szociális (pszichiátriai beteg) otthonokban pl. nem lehet-e támogatott döntéshozó egy nővér, aki jó kapcsolatot ápol az ellátottal és hosszú ideje támogatja a döntéseiben? Vagy ő elfogult? Erre az elfogultsági-kizárásos kérdésre nincs válasz, iránymutatás.

Elismerve a törvényalkotó szándékát és azt a tényt, hogy bona fide próbál eljárni, valamint, hogy a területen jártas civileket is be kívánja vonni a kodifikációba, fenti javaslatokat tesszük és azok teljeskörű befogadását tartjuk szükségesnek.

Fenti javaslatunkat dr. Harangozó Judit az Ébredések Alapítvány vezetője is egyetértőleg támogatja.

Budapest, 2013. augusztus 15.

Radó Iván elnök
Mental Health Europe
Hungarian National Focal Pointja nevében is

